

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

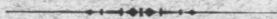
V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“

1907.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Št. S.</i> : Beseda k vprašanju o reformi pravnih študij	289
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> § 1500 o. d. z. velja tudi za pogodbe in v izvršilnem postopanju	305
<i>b)</i> Ako se v tožbi ceni sporni predmet nad 1000 K in pozneje zniža na ali pod 1000 K, je odstop tožbe in dosedanje razprave pristojnemu okrajnemu sodišču dopusten. Pristojnost sodnika posamnika po §-u 79 sod. prav. velja samo, če je sodnik-posamnik tožen pri svojem okrajnem sodišču	312
<i>c)</i> Ako si denarni zavod v zadolžnici pridrži pravico povišanja obrestnega merila do gotove višine, dočim se je dolжник o priliki danega posojila zavezal k plačilu manjših obresti, mora denarni zavod napovedi svoje vknjižene terjatve k razdelitvi največega ponudka priložiti sklep o zvršenem povišanju obrestnega merila, inace se na taisto ne more ozirati, ako ravno je pridržano najviše obrestno merilo vknjiženo. — Za zavezanca, ki ni prišel k razdelbnemu naroku, ne velja določba §-a 234 izvrš. r., da se na izpodbijalne razloge, ki bi se jih imelo uveljavljati z uporom, pa se jih ni navelo pri razdelbnem naroku, ni ozirati	317
3. Razne vesti	320

Beseda k vprašanju o reformi pravnih študij.

Dr. Št. S. v Celju.

»Die Rechtswissenschaft auf historischer Grundlage steht ohnmächtig den socialen Bedürfnissen gegenüber; die Staatswissenschaften, welche nie eine sichere Grundlage hatten, verlieren ihr Ansehen ...«

Ratzenhofer, Sociologische Erkenntnis, št. 4.

Vprašanje o reformi pravnih študij je postalo zopet aktualno. Tokrat izhaja reforma od vseučilišč samih, kar je tem bolj vredno pozora, ker se je še pred nedavnim časom moral najboljši poznavatelj avstrijskih inštitucij, Gustav Ratzenhofer, o naših univerzah izraziti, da jim je tuja misel preosnove, in da izhaja, ako se kaj stori, to od vlade, sicer bi ostala naša vseučilišča na istem močvirnem stališču kakor angleška. (Wesen und Zweck der Politik, III. zvezek, str. 277.) Pa kdor je opazoval velikanski razvoj naravoslovnih in socialnih ved zadnja desetletja — ponajveč vršeč se izven vseučilišč! — in njih vpliv na vse druge stroke znanstva, zlasti na pravoslovje, ter po njih provzročeni prevrat v svetovnem naziranju, je vedel, da se dosedanje organizacije ved ne da vzdržati in da mora prej ko slej priti do reforme. Ne vidi se še sicer v dosedanjih javnih glasovih tistih velikih korakov, po katerih bi se imela vršiti preustrojitev organizacije najvišje znanosti po zmislu globokega in dalekoglednega načrta Ratzenhoferja (l. c. str. 269—279 in Kritik des Intellects, str. 130 sl.), pa že to, da so začutili vseučiliški krogi sami potrebo reforme, je znak, da zmaga sociološkega spoznanja ni več daleč, in jamči, da se bo velika reforma v organizaciji ved izvršila v doglednem času po zmislu tega spoznanja. Naravno je, da se je v pravoslovju, v vedi, ki

je s socialnim razvojem v najtesnejšem stiku, prej kakor v drugih strokah začutila potreba, svojo organizacijo spraviti v soglasje s temeljno smerjo vede in socialnim razvojem. Koliko da se bo zdaj v vseučiliščih in deloma tudi izven njih sprožena in započeta akcija za preustrojitev pravnih študij po svojem končnem uspehu približala zahtevam, ki jih stavi na pravne vede socijologično spoznanje in potreba življenja ter idealnemu sestavu znanosti sploh, to zavisi od toliko in tako raznovrstnih okolnosti, da bi imela vsaka sedanja sodba na sebi znak neznanstvenega ugibanja. Vendar pa je potrebno, da se stvar pozornim očesom zasleduje, da se razne reformne predloge in publicistične glasove preišče, koliko imajo pozitivne vsebine, da se to reformo sploh smatra bolj za stvar širše javnosti, kakor zgolj profesorskih in dijaških krogov, kajti dobro urejene pravne študije so za razvoj medsebojnih človeških odnošajev v civilizatornem smislu večje važnosti, kakor se more na prvi pogled misliti. In tudi mi, ki še nimamo svojega vseučilišča, imamo globok interes na tej reformi; saj mora biti tudi ena glavnih točk pri preporodu vseučilišč, da bodo narodno enotna. Tem manj sme iti vprašanje glede reforme pravnih študij mimo nas, ne da bi vzbudilo zanimanje, kako bodi naše bodoče torišče najvišje vede urejeno, da bo služilo v vsej meri ne samo praktični znanosti, ampak tudi razvoju pozitivno-naprednih stremeljenj in civilizatornega svetovnega naziranja v družbi in posamezniku. To v opravičenje naslednjih vrstic, ki se naj jih vzame za skromen donesek k reformnemu vprašanju, kakor je nastal iz poljubno zbranih opazk deloma še iz vseučilišnih let, deloma še iz skušenj v praksi in povodom čitanja raznih mnogih, v javnost došlih reformnih predlogov oficijalnega in privatnega značaja.

Če naj pravne študije dosežejo svoj namen, morajo biti tako urejene, da ne podajo pravniku le strokovne izobrazbe v poznanju, razumevanju in umnem razlaganju veljavnih zakonov, ampak da ga tudi splošno tako naobrazijo, da more potem v vsaki stroki, kjer mu je delovati, izvrševati odkazani mu delokrog v civilizatornem zmislu. Sicer pa prvega brez drugega ni možno misliti. Dosedanji ustroj pravnih študij ni zadostoval tem nalogam; to dokazuje za potrebno spoznana reforma. Polovico

pravnih študij je tvoril študij historičnega prava, rimskih juristov in kanoničnih sholastov ter več ali manj ponesrečenih poskusov, da se iz zgodovine germanskih plemen srednjega veka izkonštruira takozvano nemško pravo. Nekak nameček tem trem skupinam se je pridružila v novejšem času avstrijska ustavna in pravna zgodovina. Kdo slušateljev se je poleg tega zmenil še za predpisani koleg »pravne filozofije« in kak čisto izven sestava stoječ filozofski koleg, recimo v najboljšem slučaju »teorijo spoznanja«? Historični kolegi brez najmanjše organične zveze, brez skupne tendence; pravna filozofija zanemarjena od predavateljev in slušateljev in navadno desetletja zaostala za razvojem, a filozofski koleg prikrojen le za strokovne filozofe, — to naj bi bilo nudilo pravniku splošno naobrazbo, mu odprlo pogled v prostorno svetišče Temide in ga usposobilo ne samo za študij pozitivnega privatnega in javnega prava, ampak tudi za razumevanje in rešitev vseh tako raznolikih in preštevilnih nalog praktične pravne uporabe! Študij takozvanih političnih strok, kakor državnega, upravnega in finančnega prava ter narodne ekonomije pa se sploh smatra po sedanjem učnem načrtu in radi tega dosledno tudi od dijaštva za nekaj bolj postranskega, poslušanje teh predavanj za nepotrebno, sicer pa ponajveč onemogočeno radi priprave za judicijalni izpit, in pravnik še le seže, ko ima absolutorij že v rokah, kar brez vsake izbire in sestava po eni ali drugi priporočani mu čim krajši knjigi, da se v najkrajši dobi pripravi tudi za izpit iz politične stroke pravnih študij, — in s tem je naobrazba pravnika končana. Opravičeno toži radi tega Ratzenhofer (l. c. str. 276): »Die Universität ist hinter den socialen Bedürfnissen zurückgeblieben. Wichtige Berufe, wie z. B. die politische Verwaltung, schliessen sich aushilfsweise an die für ihre Zwecke unzulängliche Rechtsfakultät an. Die Vorbildung ist vorwiegend fachlich, wodurch sie einseitig bleibt und den Einblick in die Wechselbeziehungen aller Lebensaufgaben ausseracht lässt.«

Dosedanji prej označeni sestav pravnih študij ne odgovarja davno več svoji nalogi. Študij historičnega prava je tako za razumevanje pozitivnega prava kakor za takozvano splošno naobrazbo pravnikov brezpomemben; način obravnavanja pozitivnega prava je enostransko formalen in neznanstven, proučevanje

politično pravnih strok pa je zanemarjeno. O bistvu prava, o pravu kakor socialnem pojavu, njega izvoru in razvoju, njega socialnih funkcijah, o deležu drugih ved pri razvoju prava, o njega civilizatorni vsebini in ciljih, o enotnosti pravne ideje, razmerju pravoslovja do drugih ved itd. se ne dobi malo da ne nobenih enotnih pojmov, ker jih ponajveč predavatelji sami nimajo. Poln zgodovinskih dat iz preteklih in za razumevanje sedanjih brezpomembnih dob, brez globljega pogleda v sile gibajoče človeško družbo, kojih produkt je pravo, razdvojen s konfesionalizmom vbitim mu v srednjih šolah, a brez utemeljenega in enotnega svetovnega naziranja, vzame pravnik slovo od vseučilišča, po svojih spričevalih usposobljen delovati kakor sodnik, odvetnik, finančni in upravni uradnik in — politik!

Spoznavši nedostatke v današnji pravniški naobrazbi, dozorela je temeljna reformatorična misel, »ki se skoraj v enaki obliki v vseh predlogih najde, zahteva po omejitvi historičnega študija v prid pozitivno jurističnemu, potem pa tudi intenzivno naglašanje onih strok, ki smo se jih navadili nazivati politične ali državno pravne, pred vsem narodne ekonomije ter državnega in upravnega prava.« (Wenger, *Römische Rechtsgeschichte*, v *Österr. Gerichts-Zeitung* 1907, št. 25, str. 194.) Pričakovati je bilo, da se bodo tem predlogom takoj uprli zastopniki historičnih strok, kajti: »bei allen Reformen ganzer Institutionen ist es immer hart für die Betroffenen und auch sachlich schwierig, das Herkommen aufzugeben und die Grundlage zu ändern. (Ratzenhofer, l. c. st. 280.) — V štev. 25, 26 in 29 *Österr. Gerichts-Zeitung* 1907 se že trudita Wenger za rimsko in Puntschart za nemško pravno zgodovino ozir. pravo dokazati neobhodno potrebo teh strok in njih neprecenljivo znanstveno vrednost za pravno izobrazbo. Toda tudi o njih velja, kar Ratzenhofer (l. c. str. 280) trdi o sporu glede potrebe študija klasičnih jezikov, »dass dieser Streit weniger mit Gründen als mit Leidenschaft geführt wird, was andererseits darauf hinweist, dass hier weniger eine abstracte Zweckmässigkeit und Wissenschaftlichkeit als gewisse Interessen in Betracht kommen.« Vsaj eno pa jima je priznati: Oba zanikata vrednost študija historičnega prava za razumevanje pozitivnega in iščeta pribežališča (prvi duhovito, drugi frazasto) za svoje

discipline v njih pomeni za splošno izobrazbo. »Ist ausserhalb des römischen Privatrechts aus den romanistischen Vorlesungen nichts zu entnehmen, was der Jurist für seine modernrechtliche, auf praktische Bedürfnisse zu richtende Ausbildung brauchen könnte?«, vprašuje Wenger (l. c. str. 194) in odgovarja (str. 201): »Der Jurist wird sich nicht ohne Vorteil dieser Lehren erinnern, wenn er von den modernen Angriffen auf die autonome Gemeindeverwaltung hört, und er wird sich hüten, den Schlagworten von hüben und drüben kritiklos aufzuhorchen. Das öffentliche römische Recht soll auch politisch unbefangen denken lehren. Die Geschichte soll den gebildeten Juristen über die Sensation der Tagespolitik emporheben, soll ihn zu einem objektiven Urteil befähigen und ihn vorallem unabhängig stellen vom politischen Bekenntnis eines Partei Journals. Ich berühre hier einen der wundensten Punkte in der Ausbildung der Juristen. Er steht in vielen und vielen Dingen des öffentlichen Rechts haltlos den Forderungen eines Parteiprogramms, wenn nicht gar einer Tageszeitung gegenüber.« Priznava pa takoj: »Gewiss ist hier das, was der Romanist zur Erstarkung des selbstständigen Urteils beitragen kann, gering anzuschlagen.« In Puntschart: »Vom wissenschaftlichen Gesichtspunkte gehört die Erkenntnis der deutschen Rechtsgeschichte zur Weltanschauung, ... auch die deutsche Rechtsgeschichte arbeitet an dem erhabenem Culturproblem der Selbsterkenntnis der Menschheit.« Da sta oba v zmoti, dokazuje Wenger sam s svojim gorenjim priznanjem o rakrani na izobrazbi pravnikov — vkljub vsemu dosedanjemu tako obsežnemu negovanju historičnega prava! »Das, was unsere Wissenschaft dem Altertum verdankt, ist über jede Erörterung erhaben; aber dass wir diese Grundlagen unserer geistigen Höhe bereits überdaut haben und weit über den Gedankenkreis des Altertums hinaus sind, leugnet höchstens der klassische Conventionalismus«, odgovarja jima Ratzenhofer (l. c. str. 280) s strogo obsodbo: »Dem klassischen Conventionalismus ist es zuzuschreiben, dass unsere Juristen noch immer nicht den entscheidenden Schritt von den Pandecten zum nationalen Recht gemacht haben, während die Zeit schon nach einer weiteren Entwicklungsstufe, nach dem socialen Rechte ruft.«

S tem ni rečeno, da je zgodovinski študij za pravnika brez vrednosti in nepotreben. Nasprotno! Moderne vede ne podcenjujejo velikega deleža zgodovinske vede na lastnem razvoju in pripisujejo brez pridržka v prvi vrsti zgodovini spoznanje najvažnejših razvojnih zakonov. Tudi je v bistvu induktivne metode, ki tvarka iz pojavov znanstvene zaključke, da se opira na široko zgodovinsko podlago. Tem manj more izhajati pravna naobrazba brez temeljitega poznanja zgodovine. Toda le študij svetovne zgodovine kakor zgodovine civilizacije more podati pravi pogled v bistvo in življenje človeške družbe, v zakonitost nje razvoja, v njej delujoče sile ter dati podlago za razumevanje pojavov sedanjosti, zgodovine, kakor njeno nalogo opisuje Ratzenhofer (Sociologische Erkenntnis, str. 368.): »Wie die Civilisation im sociale Process entsteht, sich ausbreitet und an Macht gewinnt, wie an diesem Vorgange Individuen und Socialgebilde hemmend und fördernd mitwirken: dies darzustellen, ist Aufgabe der Geschichte als Wissenschaft.« Študij zgodovine v tem zmislu v zvezi z rezultati vseh drugih strok znanstvenega raziskavanja še le more omogočiti sintezo o razmerju posameznika do družbe in svetovnih pojavov in s tem podati svetovno naziranje, ki more posameznika v vsakem oziru vezati in mu da za vse slučaje moč ravnati civilizatorno. Zgodovina posameznih dob narodov in specijalnih strok, kakor n. pr. zgodovina rimske države, pravna zgodovina, pa ne samo da tega ne nudi, ampak vodi v enostranost, celo neistinost in povzročuje, neznanstvene predsodke. To spoznanje nam kaže pot, katero naj gre reforma glede historičnih študij na pravni fakulteti: Specijalno, strokovno zgodovino prava ima nadomestiti obča svetovna zgodovina civilizacije. Učenjaško negovanje specijalne pravne zgodovine, za zgradbo svetovne zgodovine civilizacije neizmerne važnosti, se bo s tem le poglobilo, ker se bo vršilo izven ozkih mej, v katere je bila ta stroka vkovana kakor pravna propedeutika. »Sobald die Weltgeschichte die Hauptrichtungen der politischen und civilisatorischen Entwicklung klar und wahr gezeichnet hat, dann vermag auch die Specialgeschichte, ohne die früher erwähnte Gefahr, zu irren, also unter richtiger Würdigung eines Zeitabschnittes und einer Individualität, in den Mikrokosmos der Ereignisse einzudringen.« (Ratzenhofer, Politik, str. 451.)

Na podlagi študija zgodovine civilizacije kakor predšli in naslanjajoč se ozko nanjo, naj potem najdejo v nameravanim preustrojenju pravnih študij takoj svoje mesto takozvane politične stroke, kakor narodna ekonomija (specijalna zgodovina in veda narodnega gospodarstva) ter vse javno pravo: državno, upravno, finančno in mednarodno. Politične vede se je dosedaj upoštevalo veliko premalo in negovalo prepovršno. Velik napredek naravoslovnih ved pa je povzročil prevrat tudi v nazorih o pomenu in vrednosti vseh ved, tikajočih se javnega, družabnega življenja. Gospodarska veda je morala zapustiti svoje individualistično stališče in obračati vso pozornost življenju socialnih skupin. To proučevanje pa je izpodrinilo tudi tla dosedanji juristični metodi v državnopravnih vedah in dalo tem vedam nove impulze. In kakor nov plod pomlajenja državnopravne in gospodarske vede je dozorela v zadnjih desetletjih veda, ki po svoji obsežnosti obe nadkriljuje, po svoji vsebini obe spaja, a po metodi obema daja smer, — veda o politiki kakor dinamiki socialnih sil. Mogla je nastati le na podlagi rezultatov naravoslovnih ved v zvezi s pravnim spoznanjem družabnega življenja človeka in človeških skupin. »Es ist bemerkenswert, dass die politische Wissenschaft nie den Boden gründlicher Erkenntnisse betreten hätte, wenn nicht die Naturwissenschaften den jetzigen Einblick in das Wesen unseres Daseins und in die Naturgesetze geschaffen, wenn nicht die gesellschaftlichen und wirtschaftlichen Beziehungen der Menschen eine vorarbeitende Erforschung gefunden hätte! — Alle anderen Gebiete praktischer und abstrakter Natur mussten bereits reiflicher Erkenntnis eröffnet sein, bevor es möglich wurde, die Politik wissenschaftlich zu erfassen. (Ratzenhofer, l. c. str. 444.) A da je takoj prvi poskus imel tako sijajen uspeh, je zasluga Ratzenhoferjevega genija, zasluga, ki je današnji znanstveni svet niti približno ni znal oceniti. V svojem epohalnem delu »Wesen und Zweck der Politik. Als Teil der Sociologie und Grundlage der Staatswissenschaften.« 1893, III. zvezki, podal nam je velikanski sestav te vede, obsegajoč v osnutku vse probleme medsebojnih odnošajev človeštva. »... Es bildet den Schlüssel zur Hauptmasse der Phänomene der menschlichen Geschichte und das verwendbarste Schema, das bei der socialen Entwicklung angewendet werden kann. Es bietet die erste »wissen-

schaftliche« oder wenigstens zufriedenstellende Theorie, welche bezüglich des Ursprungs und wahren Aufbaues des Staates geliefert wurde, so dass, wenn man dies Prinzip in seiner Vollständigkeit begreift, die alten Auffassungen über den Staat hinfällig werden und jedes Werk über die Natur des Staates, das weder diesen Standpunkt anerkennt, noch vom ihm ausgeht — deren gibt es immerhin noch genug — muss als oberflächlich und praktisch wertlos betrachtet werden,« pravi o tem delu sloviti ameriški učenjak in strogi kritik L. F. Ward (*Sociologie von heute*, 1904, str. 83.).

Ni možno na tem mestu niti približno podati vsebine tega dela. Mora se študirati in zopet študirati. Na vseučiliščih pa je vzlic temu, da smo že v drugem desetletju, odkar je delo izšlo, politika kakor veda ne samo neznana, ampak se ji je dosedaj vse poskuse ji otvoriti pot v vseučiliščne dvorane, načelno odbijalo, kakor da bi se učenjaki bali, da njih šara pride ob veljavo. Opozarjam samo na nepriliko graškega učenjaka prof. Gumpłowicza, (ki je dal s svojimi državnopravnimi in socijologičnimi študijami neposredno podlago Ratzenhoferjevemu delu), ko je uporabljaje znanstvene rezultate Ratzenhoferjevih del v državnopravnih vedah skušal le-te iz prejšnjega močvirja privedi do novega življenja in novih uspehov. Med tem pa se je veda vzlic temu razvijala, in danes prihaja po ovinkih preko Anglije, Francije, Italije in Amerike na nehvaležna avstrijska tla, opominjajoč nasprotnike, da se kolo razvoja ne da nazaj sukati. Našla bo tudi prej ali slej pot v avstrijska in nemška vseučilišča in želeti bi le bilo, da se to v Avstriji že pri name-ravani reformi zgodi.

Roko v roki s politiko kakor vedo pa gre njena neposredna prednica, a dozorela še le ob nji in po nji, veda, ki spaja vse druge v organsko celoto, veda o človeških medsebojnih odnosajih, poimenovana po Comteju socijologija. Ne prisvajam si moči, v teh odlomkih podati pojem, bistvo in vsebino te vede. Naj govori zopet Ratzenhofer, ki je v svojem delu »Die sociologische Erkenntnis. Positive Philosophie des socialen Lebens, 1898« z genijalno intuicijo izvedel v krasno celoto, kar so pred njim Comte, Spencer, Schäffle, Wundt in zlasti Gumpłowicz le slutili in namigavali. Str. 5 in nasl.: »Da

die Philosophie bisher hauptsächlich nur zwei Hauptgebiete, das Geistesleben und die materielle Erscheinungswelt, anerkannte, blieb ein drittes Hauptgebiet von ihr zu wenig beachtet, welches sowohl ein Geistesleben als auch eine materielle Erscheinungswelt hat: das gesellschaftliche Leben. In der Ergründung desselben muss die Philosophie ihr Wiedererwachen finden. Das gesellschaftliche Leben verweist auf die innersten Triebe des Menschen als Erklärung für die Stellung jedes Einzelnen gegenüber dem Allgemeinen. Es erweckt in uns den Ausblick auf ein riesiges Gebiet der Wissenschaft, das wir bisher in der Dämmerung unserer Einsicht teils als der Wissenschaft über das individuelle Bewusstsein, teils als den Wissenschaften der materiellen Welt zugehörig angesehen haben. Und dieses Gebiet grundlegend zu eröffnen und zu beherrschen, fällt der Sociologie als Teil der Philosophie, und zwar neben der Psychologie, zu; so wie diese die Innennatur des Menschen auf Grund der Psychologie erforscht, enthüllt jene die äussern Beziehungen des Menschen auf Grund der Völkerkunde und der Geschichte. Beide enthüllen aber erst im Zusammenhange mit der Naturwissenschaft das Geistesleben des Menschen, wobei der Sociologie die Zusammenfassung aller einschlägigen Erkenntnis zufällt. Eine Philosophie ohne Sociologie gleicht einer Psychologie ohne Physiologie; sie ist den subjektiven Trugschlüssen preisgegebene Speculation. An die Seite des kosmologischen, psychologischen und ontologischen Problems gehört auch das sociologische; denn unser Denken ist erst voll umschrieben, wenn sich den Ideen über Welt, Ich und Unendlichkeit jene über die Wechselbeziehungen der Menschen anschliessen. Weil dieses Problem bisher nicht gründlich erwogen wurde, blieb auch das sittliche Ideal der Philosophen (Humanität, Tugend, Glück u. s. w.) ein Phantasma; wir erkennen es erst, wenn wir die psychologische Erkenntnis über den Einzelwillen durch die sociologische über den Socialwillen vervollständigen... Die Sociologie ist die philosophische Grundlage für die Wissenschaften der menschlichen Wechselbeziehungen und ihrer wesentlichen Äusserung, der Politik... Aus der durch die sociologische Erkenntnis erweiterten Philosophie kann aber erst eine einwandfreie Ethik und Ästhetik hervorgehen und vermögen die Rechtsphilosophie, die Staatswissenschaft, die

Volkswirtschaftslehre tatsächlich Wissenschaften werden.« In v svojem slovitim govoru 1904 na svetovnem kongresu znanosti in umetnosti v St. Louisu v Ameriki o pomenu in ciljih socijologije pravi (cit. po »Omladini«, II. str. 4.). »Socijologija je znanost, ki se peča z medsebojnimi človeškimi odnošaji; njena naloga je najti temelje socijalnega razvoja in pogoje za splošno blaginjo človeštva.« Vidi se iz tega stavka, kak mogočen korak naprej je naredilo socijologično spoznanje med prvim socijologičnim delom Ratzenhoferjevim in tem govorom: Prej še samo teorija brez praktičnih smotrov, je zdaj že njena naloga najti pogoje za splošno blaginjo človeštva. »Socijologija naj popelje delo za pospeševanje občnega blagra iz naivnega empirizma do zavestnega čina. Ona naj bo za socijalni blagor to, kar je medicina za telesni blagor. Mesto vladajočega socijalnega mazaštva naj nastopi znanstveno utemeljeno ravnanje« (ibidem). Kar navaja potem za nalogo socijologije v načrtih, je tako dalekovidno in obsežno, da je popolnoma umljivo le socijologu-strokovnjaku in daje v tem Ratzenhofer, da govorim z Gumpłowiczem, učenjakom bodočih stoletij znanstven testament, katerega naj bi se pridno trudili spolniti.

Brez poznanja socijologičnih naukov ni moči priti do utemeljenega in zadovoljivega svetovnega naziranja. Zlasti pa zahteva pravna naobrazba temeljiti študij socijologije in ostane brez njega neznanstvena, enostranska in polovičarska. Socijologija ima v modernem ustroju pravnih študij zavzemati zaključno mesto za študijem zgodovine civilizacije in disciplin javnega prava ter nadomestiti v zvezi s študijem temeljnih naukov o etiki kakor vedi »über das Sittlichseinsollende« sedaj tako diskreditirano pravno filozofijo. »Die jetzige Rechtsphilosophie, welche sich zur Aufgabe setzt, das positive Recht auf seine obersten Grundsätze zurückzuführen, die Stellung des Rechtes als solchen in der Weltordnung darzulegen u. s. w., ist viel zu abstrakt, das Band, welches sie um die Jurisprudenzen zieht, ist viel zu lose. Sie liegt nicht mehr im Brennpunkte unseres juristischen Interesses«, trdi duhoviti dunajski pravni filozof dr. Georg Wurzel (Die örtliche und zeitliche Spaltung der Rechtswissenschaft, Versuche ihrer Überbrückung, v Österr. Gerichtszeitung 1907, št. 29) in toži: »So ist es denn gekommen,

dass wir in Bezug auf die Einheit der Rechtswissenschaft ärmer sind als je zuvor. Die Partikularrechte — wie die beinahe verächtliche romanistische Berechnung sie nennt — mit ihren engen Grenzen und ihren kurzlebigen Gesetzen, stehen einander unvermittelt gegenüber... So ist es denn notwendig, nach neuen gemeinsamen Betätigungsgebieten zu suchen... Regungen dieser Art kommen tatsächlich allorts vor.« In v svojem delu »Das Juristische Denken, 1904« označuje sociologijo kot tisto vedo, ki ima pomladiti pravne vede: »In der Anlehnung an diese Wissenschaft, in ihrem Fortschritte hat auch die Rechtswissenschaft ihre Errungenschaften zu suchen« (str. 100). V istem zmislu govori Evgen Ehrlich (»Sociologie und Jurisprudenz« v Österr. Richterzeitung, 1906, šte. 3): »So ist die Richtung, die die Jurisprudenz als rein praktische Disciplin einschlagen muss, vorgezeichnet: indem sie ihren gesellschaftswissenschaftlichen Inhalt an die Sociologie abgibt, erobert sie neu ihr ureigenstes Gebiet.«

Prvi del študij je s tem zaključen, in s širokim obzorjem, trdnim svetovnim naziranjem in zdravim pogledom v življenje stopi pravnik v novo fazo svojih študij, v proučevanje najvišjega produkta, ki si ga je ustvarilo socialno življenje v večtisočletnem razvoju, s povsem neprimernim imenom nazivanega prava. Našel bo v njem več, nego li paragrafe, več nego li gole več ali manj posrečene predpise, več nego li »znanstvene« se nazivajoče prepise o razlagi te ali one besede, o pravni in postavni analogiji in kakor se še te duhovitosti imenujejo, svež dih življenja mu bo vel iz njega nasproti, življenja posameznika in skupin, kakor se med boré za obstanek in vpliv, boj egoističnih interesov individua s socialnimi interesi družbe. »Wir müssen die politischen Kämpfe als Schöpfungsakte des Rechts — da ein Recht nicht erfunden werden kann — ansehen. Das Recht ist nur aus dem Gesichtspunkte der Politik als öffentliches Recht, und aus jenem der Volkswirtschaft als Privatrecht verständlich.« (Ratzenhofer, Politik III str. 443.) To spoznanje in pa temeljita predobrazba v zgoraj označenem zmislu bodo potem pravniku dale zmožnost najti v posameznih zakonovih določilih vso dalekosežnost njih vsebine, tam pa, kjer ga zakon zapušča, dajale povsem utemeljeno in zanesljivo smer, in tistim »naravnim

pravnim načelom,« ki jih daje pravniku za nekaj »vade mecum« na pot občni državljanski zakonik (§ 7), šele pravo vsebino.

Jurisprudenca, negovana v takem zmislu, bo postala v resnici veda, veda o pravu kakor socialnem pojavu in s tem del sociologije. »Že je na potu, toda pojagoma, kakor vse veliko na duševnem polju« (Ehrlich l. c.). Ihering je s svojim »zakonom smotrenosti« (Zweckgesetz) storil prvi korak. Sodobniki ga sicer niso razumeli, a v mlajših je našel vnete in duhovite naslednike. Naj omenim razen veleuma Ratzenhoferja, ki je izven te vede stoječ, dal v svojih delih novemu pravnemu razvoju neizmerno impulzov in nakopičil še nevzdignjenih zakladov, nekaj pravnikovstrokovnjakov in iz čisto poljubno uvrščenih citatov pokažem, kako prav ima Ehrlich, »da se za pravoslovje v zadnjih letih množe znaki nove dobe.« »Jurisprudenz dieser Art ist in der Tat eine Morphologie der menschlichen Gesellschaft. Es ist unmöglich, das Recht zu lehren, ohne zugleich ein Bild der Gesellschaft zu geben, für die es gelten soll,« pravi sam in po plastičnih primerih nadaljuje: »Die kunstgerechte Verwertung der Ergebnisse wissenschaftlicher Arbeit für juristische Aufgaben findet mit jedem Tage mehr Verständnis. So vor Allem die der Wirtschaftspolitik, insbesondere der Socialpolitik: so weit wir heute noch davon entfernt scheinen, dürfte doch recht bald der Tag kommen, wo es Gemeinplatz sein wird, dass es ohne Wirtschaftspolitik und Socialpolitik weder eine Jurisprudenz noch auch eine diesen Namen verdienende Rechtspflege geben kann.« (l. c.)

Pogoj temu je, da se bistvo prava začne pojmovati v socijologičnem zmislu, kajti odgovor na vsa nadaljnja vprašanja o uporabi prava, njega smotru itd. je najti logično že v pravilnem pojmovanju prava. In to pojmovanje danes že lahko zasledimo pri največjih pravniki in mislecih z blestečimi imeni. »Das herrschende Recht ist der klare Ausdruck der herrschenden Entwicklungsstufe des Gemeinwesens, demnach an sich, also bei jedem Volke, in steter Umbildung begriffen,« pravi učeni Arnold Fischer (Die Entstehung des socialen Problems, Rostock, 1903, st. 410) in (str. 412) dokazuje: »Solange das Dasein des Menschen durch Gemeinbesitz und Gemeinarbeit erhalten wurde, lag das Schwerkraft des Rechts in diesen familiären Gemeinschaftsbeziehungen und das Recht hatte in erster Linie diese zum Gegenstande ...

Der dingliche Charakter des Rechts ist eine Erscheinung des individuellen Kampfes ums Dasein im Rechtswesen.« Randa, Besitz, str. 53: »Das Recht ist ein organisches Produkt des geistigen Lebens und der Machtverhältnisse eines Volkes, und hört darum nicht auf es zu sein, wenn in unterschiedlichen Zeilen bei der Bildung seines Inhalts die rechtschaffenden Faktoren bewusst oder unbewusst ihre Klasseninteressen tunlichst zur Geltung zu bringen trachten.«

Najbolj se je približal socijologičnemu stališču naš žal prerano umrli Steinbach. V svojih duhovitih spisih kaže povsod na socijologični izvor prava in izvaja iz tega za presojanje najtežjih pravnih vprašanj dalekovidne posledice. Na lheringu hvali (Die Moral als Schranke des Rechtserwerbs und der Rechtsausübung, 1898, str. 42), da je v svojem delu »Zweck im Recht« proučil najgloblje temelje prava popolnoma samostojno in opirajoč se samo na dejanske podatke procesa pravne tvorbe, opozarja, da je »egoizem družbe« vir novih pravnih nazorov, ki prihajajo v civilno pravo pod imeni »dobrih šeg«, »ordre public«, »bonnes moeurs«, trdi popolnoma pravilno (l. c. str. 47), da je v teh interesih skupnosti, v egoizmu državne družbe vzrok za večino utesnitev v izvrševanju lastninske pravice, ter pripisuje istemu egoizmu zakonodajstvo na polju varstva delavcev. Vendar še mora tožiti, da se je ta faktor v juristični literaturi dosedaj v razmerju z njega pomenom le premalo uvaževalo. Kakor da bi imeli Ratzenhoferjevo »Positive Ethik« pred seboj, čitamo o medsebojnem vplivu prava in nravnosti na str. 85 cit. spisa: »Freilich muss meines Erachtens in dieser Erscheinung ein weiterer Beweis dafür erblickt werden, dass mit der in der Jurisprudenz so beliebten Entgegensetzung von Recht und Sittlichkeit, namentlich für die Probleme der Rechtsentwicklung, sehr wenig gewonnen ist, da für die Fortbildung des Rechtes ... der ethische Standpunkt, das Seinsollende entscheidend ist und als die allererste Voraussetzung für die Entstehung von Rechtsätzen sich erweist, dass ihr Inhalt vorerst als Teil der sittlichen Ordnung Anerkennung gefunden hat.« Najbolj pa kaže Steinbach svoje socijologično pojmovanje prava na str. 97 v svoji kritiki pravoslovja in družabnih ved: »Wohl aber darf mit Rücksicht auf das Gesagte hier noch beigefügt werden, dass unsere Gesell-

schaftswissenschaften, namentlich aber Jurisprudenz und Nationalökonomie, wie sie von den als klassisch geltenden Schulen behandelt werden, den ihnen gemachten Vorwurf einer allzu atomistischen Anschauungsweise in der Tat zu verdienen scheinen. Denn in beiden Disciplinen wird der Ausgangspunkt von dem einzelnen Menschen als Rechts- beziehungsweise als Wirtschaftssubjekt genommen und hierauf aus dem egoistischen Treiben desselben das ganze wissenschaftliche System konstruiert. Die Beschränkung, ja teilweise Überwindung der egoistischen durch die socialen Triebe und die dadurch bedingten Rechts- und Wirtschaftsverhältnisse innerhalb der socialen Gebilde werden häufig gar nicht, fast regelmässig aber in zu geringem Masse in den Kreis der Betrachtung gezogen. Daraus ergibt sich ganz natürlicher Weise eine vielfach einseitige Darstellung. So haben die Verschiedenheiten in den rechtlichen Beziehungen der Menschen untereinander, je nachdem dieselben als selbstständige Rechtssubjekte oder als Mitglieder einer und derselben gesellschaftlichen Organisation einander gegenüber stehen, in der Jurisprudenz eine verhältnismässig noch sehr geringe Beachtung gefunden, obwohl in dieser Hinsicht aller Orten in der Rechtsentwicklung die interessantesten Erscheinungen sich zeigen...« Seveda je po Steinbachu potem sodnik več nego slep razlagač paragrafov. »Nichts geringeres wird ihm zugemutet, als von Fall zu Fall die Grenzen festzustellen, welche dem Einzelinteresse bei der Begründung und Ausübung subjektiver Rechte durch das Gesamtinteresse und zwar namentlich durch das Interesse der staatlichen Gesellschaft, aber in manchen Fällen auch durch das Gesamtinteresse gewisser vom Staate anerkannter und geförderter Berufe gezogen sind« (str. 101). Slično se izraža v študiji »Treu und Glauben im Verkekr« 1900, zlasti na str. 53.

Poleg Mengerja (Das bürgerliche Recht und die besitzlosen Klassen ter Neue Staatslehre) naj le še omenim Peyerja (Wasserrecht, str. 19 in nasl.), Spitzerja (Konstruktion und Interessenvertretung als Faktoren der Rechtsprechung) v Österr. Gerichts-Zeitung 1906, št. 15) in citiram Fr. v. Liszta (Neue Freie Presse od 15. marca 1906): »Die sociologische Betrachtung zeigt uns, dass die ganze menschliche Gesellschaft ihre Ent-

wicklung aus bestimmten Anfangsstufen zu immer vollkommeneren Stufen durchmacht und dass wir überall dieselbe Entwicklung in Typen wiederkehren sehen, mag es sich nun um einzelne Gestaltungen des gesellschaftlichen Lebens, mag es sich um den Übergang von der kollektivistischen zur individualistischen, zur Naturalwirtschaft, zur Geldwirtschaft, zur Kreditwirtschaft, oder mag es sich um die Entwicklung der Ehe, des Eigentums, des Strafrechts oder des Civilprocesses handeln... Das richtige Recht kann nur ein solches sein, das mit der Entwicklungstendenz zusammenfällt.«

In najmodernejši vodja avstrijskega pravosodja, ustvaritelj civilnopravne reforme Franc Klein, ali ne govori kakor moderni socijolog o pravu in nalogah pravosodja? Toži, da se pravniki preveč zatekajo v stare kodekse namesto v življenje: »Hier liegt noch viel ungehobenes Materiale für eine gründliche Revision der Lehre von den Rechtsquellen. Namentlich Materiale, um einmal den historischen verfassungsrechtlichen Unterschieden, die in manchen Fragen dieser Lehre übermässig betont werden, den wenig u. äusserst langsam veränderlichen psychologischen und biologischen Faktor der Rechtsgeltung gegenüberzustellen und auch diese Lehre einmal, statt vom Standpunkte des Rechtssystems, von dem des lebendigen Menschentums anzusehen.« (Vorlesungen über die Praxis des Civilprocesses, str. 2.) Pravosodje pojmuje v soglasju z Mengerjem za upravno delovanje: »... es zeigt sich uns auch, — was lange vergessen war — dass die Civilrechtspflege Pflege aktuellen wirtschaftlichen und socialen Lebens, dass sie nicht gelehrte Forschung, sondern angewandte Wissenschaft, wenn man das Wort im höheren Sinne nimmt, eine der Aufrechthaltung der gegebenen socialen und Wirtschaftsordnung dienende Verwaltungstätigkeit ist,« (ibidem str. 11.). »Der Process ist ein Mittel zur Feststellung des materiellen Rechts... Die Kenntniss des materiellen Rechts und seine richtige Anwendung steht in erster Linie, sonst fehlt dem Process die sociale Rechtfertigung« (ibidem). Pomanjkanje tega, kar Steinbach zahteva od bodočega sodnika, graja Klein na sodobnem: »Dem interesselosen Staate hat sich das Organ der staatlichen Rechtsprechung, der interesselose Richter nachgebildet« (ibidem str. 55.). Kako ceni naravoslovne

vede za pravoslovje, vidi se na izreku str. 143: »Das ist der grosse Segen, den die Methode der Naturwissenschaft uns gebracht, indem sie dem Dünkel der Spekulation als sehr ernüchternden Genossen das Experiment und die Kritik durch die Erfahrungstatsachen zugesellte. Auch die Jurisprudenz ist heute schon in allen ihren Zweigen in dem Sinne naturwissenschaftlich beeinflusst.«

Preveč bi se oddaljil od predmeta in prvotne naloge teh vrstic, ko bi še iz drugih panog pravoslovja in zlasti iz kazenskopravne vede hotel dokazovati oživljajoči vpliv socijologičnih nauk in potrebo skrbnega negovanja socijologije ter preustrojenja pravnih študij v tem smislu. Ponavljam le, da socijologično mišljenje prodira v vse duševne vede s tako silo, da se mu ne bo več moči odtegniti in da so zlasti pravne in državne vede že prepojene s socijologičnimi nazori. Gre torej večinoma le za ureditev praktično pridobljenih nazorov in pripoznanje nedostatnosti dosedanje podlage ter uvidevanje potrebe iskati novih temeljev. Da jih bode moči najti po označeni poti preko polja socijologije in politike, ki čaka še silnega obdelovanja, je danes brezdvomno. Mnogo in največ je ovirala ta razvoj dosedanja organizacija pravnih študij, ki je na eni strani izčrpavala polovico mlade energije z brezplodnimi historičnimi študijami, na drugi strani pa zabranjevala novim strokam uveljavljenje.

Kako dolgo še?

Brez odgovora na to vprašanje sklepam z nasvetom našim mladim pravnikom: Sezite pridno po socijologični literaturi zlasti po velikih delih Gumpłowicza in Ratzenhoferja, dvigujte v njih nakopičene zaklade spoznanja in nadomestite s privatnimi študijami to, česar vam vseučiliščne dvorane ne nudijo! Trdnost in neizpodbitnost svetovnega naziranja, ki si ga ustvarite tem potom, poleg drugih necenljivih in šele pozneje se pojavljajočih pridobitev vam bodo obilna nagrada in trajna vzpodbuja k novemu razmišljanju!

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) § 1500 o. d. z. velja tudi za pogodbe in v izvršilnem postopanju.

Franc in Rozalija Z. razdelila sta svoje posestvo vl. št. 39 na tri dele; zgorenji del, sestojč iz parcel 193/3, 194/2, 196/6, ki tvorijo sedaj vlogo št. 257, kupila sta na podlagi poravnave z dne 5. maja 1904 C 50/4 Matija in Marija F.; srednji del, sestojč iz parcel 193/2, 194/1, 195/2, 196/2, 160/3 pripisalo se je na podlagi kupne pogodbe z dne 17. marca 1904 k zemljišču vložno število 144 S., ki je last Jožefa in Julijane L.; spodnji del pri občinski cesti obdržala sta Franc in Rozalija Z. S poravnavo z dne 5. maja 1904 C 50/4 sta prodajalca dala kupcema tudi vozno cesto čez spodnji del in srednji del (ki je bil že last Jožefa in Julijane L.); Julijana L. je bila navzočna, a pogodbi ni pristopila. Ko sta začela Matija in Marija F. voziti čez srednji del, vložila sta zakonska L. negatorno tožbo C 63/5, ki je končala s poravnavo z dne 3. maja 1905; z njo sta prodala Jožef in Julijana L. vozno cesto čez parcelo 194/1 za 120 K Matiji in Mariji F. Spodnji del, ostanek zemljišča vl. št. 39, kupila je dne 8. julija 1905 na prisilni dražbi Julijana L., solastnica srednjega dela (E 72/5); služnosti vozne ceste, ki ni bila vknjižena, se ni prijavilo ter o njej ni besede v izvršilnem spisu.

Negatorni tožbi zdražiteljice Julijane L. je ugodilo okrajno sodišče v Št. Lenartu s sodbo z dne 12. junija 1906 C 99/6/3.

Razlogi.

Tožnica sicer priznava, da vozita toženca že tri leta čez parcelo 193/1 in res izhaja tudi iz spisa C 50/4, da je dovolila Rozalija Z., prednica tožničina, tožencema vožnjo čez to parcelo, — a navzlic temu je bilo tožbi ugoditi.

Po zemljiški knjigi je tožnično posestvo prosto vsakojake dolžnosti; iz spisa E 72/5 izhaja, da se je cenilo posestvo brez služnosti kakor prosto in tudi prodalo na dražbi; v celem spisu E 72/5 ni najti niti ene besede o služnostni pravici tožencev. Po izvršilnem zakonu so podlaga dražbi dražbeni pogoji v zvezi s

cenilnim zapisnikom in z dražbenim oklicem; z domikom ugasnejo vse stvarne pravice, vknjižene in nevknjižene, kolikor jih ne prevzame po pogojih zdražitelj. Ker se je zemljišče vl. št. 39 cenilo kakor prosto služnosti in po dražbenih pogojih ni prevzela tožnica nikakršnih služnosti, ni bila njena dolžnost poizvedovati, če niso morebiti združena z posestvom bremena, za koje ne ve sodišče. Če pa je tožnici tudi bila znana pogodba z dne 5. maja 1904, česar toženca nista niti trdila, kupila je vendar posestvo brez služnosti, zakaj § 1500 o. d. z. pri izvršbi ne pride v poštev in uspeh izvršilnega postopanja mora biti enak vsem, ker se naslanja samo na pogoje, cenilni zapisnik in oklic, ki ima to lastnost, da izključuje vse opravičence, ki se ne oglasijo pravočasno. Ker torej toženca nista skrbela za to, da se služnostno pravico vknjiži in je tudi nista oglasila v izvršilnem postopanju, bilo je ugoditi tožbi.

Vsled priziva tožencev je prizivno sodišče v Mariboru s sklepom z dne 30. oktobra 1906 Bc I 91/6 razveljavilo prvosodbo.

Razlogi.

Tožnica Julijana L. je zemljišče vl. št. 39, h kateremu spada tudi travnik parc. št. 193/1, pri dražbi proti Francetu in Rozaliji Z., izvršivši se dne 8. julija 1905, kupila ter ni prepirno med strankama, da to zemljišče ni obremenjeno z nobeno služnostjo. Zaradi tega zahteva tudi tožnica od tožencev, da naj pripoznata, da jima ne pristojata nobena pravica vozne steze čez parcelo 193/1. Tem navedbam nasproti se sklicujeta toženca na to, da že tri leta vozita čez parcelo 193/1 in da sta se pri poravnavi, katera se je dne 5. maja 1904 vršila, s prednico tožničino, Rozalijo Z. pogodila, da jima dovoli služnost vozne ceste čez parcelo 193/1.

Iz vsebine omenjene poravnave C 50/4 izhaja, da so se tekom pogajanja zakonska F. in Rozalija Z. dogovorili zastran izvoza iz parcel 196/6, 194/2, 193/3, nahajajočih se v lastnini zakonskih F., čez parcele 194/3 in 160/3 zakonskih L.; nadalje iz §-a 4. omenjene poravnave, ki je precej površno in nerazločno sestavljena, izhaja, da se je pri teh pogajanjih tudi Jožef L., mož današnje tožnice udeležil ter, da je tudi Rozalija Z., prednica tožničina, bržkone prepustila današnjim tožencem F. izvoz čez parc. 193/1, katera je takrat še spadala k posestvu vl. št. 39 k. o. S. in je bila v lastnini omenjene Rozalije Z.

Ker se tožnica sklicuje na načelo javnosti zemljiške knjige, ter na to, da je kupila zemljišče vl. št. 39 zvršbenim potom brez služnosti, ker pa načelo javnosti le podpira pošteno zaupanje (§§-i 468, 527, 1443 in 1500 o. d. z.), katero pa je samo potem dano ako ni imel tisti, ki se sklicuje na to načelo, nobene vednosti o teh okoliščinah, ki se ne ujemajo z zemljiško knjigo, ali ako ni bil sam kriv, da ni vedel teh okoliščin, je bilo neobhodno treba razmotrivati, ali je poprejšnja lastnica parcele 193/1 današnjima tožencema zares prepustila izvoz čez omenjeno parcelo in ali je današnja tožnica o tem pogajanju kaj vedela ali vsaj morala vedeti in to sicer zagadelj, ker izhaja iz večkrat navedene poravnave, da se je mož današnje tožnice dotičnih pogajanj udeležil, dalje tudi, ali ni morebiti današnja tožnica sama tožencema že poprej služnosti steze dovolila.

Ravno tako se tožnica tudi ne more sklicevati na to, da je posestvo vl. št. 39 kupila zvršbenim potom brez služnosti, ako je vedela, da se je takšno služnost poprej dovolilo ali ako jo je sama poprej dovolila.

Ne glede na to, da prvi sodnik gori navedenega ni razmotrival, tudi ni izključeno, da sta se toženca, kakor trdita v prizivu, v postopanju tudi sklicevala na priposestovanje služnosti steze in je ta domneva tem bolj opravičena, ker se tudi razlogi razsodbe ozirajo na določilo §-a 1500 o. d. z., katero se nanaša na priposestovanje.

Bilo je torej sodbo, posebno z ozirom na to, da toženca pri razpravi nista imela nobenega zastopnika, v zmislu §-a 496 2 in 3 c. pr. r. razveljaviti ter pravdno stvar vrniti pravdnemu sodišču v zopetno razpravo in razsojo.

S sodbo z dne 21. novembra 1906 je okrajno sodišče v Št. Lenartu zopet tožbenemu zahtevku ugodilo.

Razlogi.

Po zemljiški knjigi je tožnično posestvo prosto služnosti, iz spisa E 72/5 pa izhaja, da se je posestvo cenilo brez služnosti kakor prosto in tudi prodalo na dražbi, v vsem spisu E 72/5 ni govora o služnostni pravici tožencev. Po izvršilnem zakonu so podlaga dražbi dražbeni pogoji v zvezi s cenilnim zapisnikom in dražbenim oklicem: z domikom ugasnejo vse stvarne pravice,

vknjižene in nevknjižene, kar jih ne prevzame po pogojih zdražitelj. Če se je cenilo zemljišče kakor prosto služnosti in po dražbenih pogojih, zdražitelju ni prevzeti nikakšne služnosti, ki se ne vračuni v ponudek, ni naloga kupcev, poizvedovati, ali je kaj sodišču neznanih bremen in kako se naj odškoduje dotične opravičence. To pa nasprotuje naravnost bistvu in namenu prisilne dražbe, da bi ta kupec dobil zemljišče brez služnosti, oni pa bi moral prevzeti sitno služnost brez ozira na ponudek! Uspeh dražbe mora biti enak vsem, ker se dražba naslanja samo na pogoje, cenilni zapisnik in oklic, ki ima to lastnost, da izključuje vse opravičence, ki se pravočasno ne oglasijo. Treba je vendar samo vpoštevati, da bi bila toženca, če bi bila vknjižila služnost pred dražbo za zahtevajočim upnikom ali pa jo prijavila pravočasno v izvršilnem postopanju, dobila samo odškodnino v okviru največega ponudka, vsled njune malomarnosti pa naj plača zdražitelj celi ponudek in prevzame sitno služnost povrh, ki zmanjšuje vrednost zemljišča za znatno svoto. Če bi prodrlo to naziranje, bi kmalu postale vse dražbe brezuspešne, zakaj kdo bo licitiral, če je izpostavljen navzlic temu, da mu prebere sodnik v zmislu §-a 178 izvrš. r. pred dražbo pogoje in naznani, katera bremena se prevzamejo itd., pravdam zaradi bremen, o kojih v spisu ni govora? Dražbati boče mogel samo tujec, ki pride prvokrat v te kraje, pa zemljišča si seveda ne sme poprej ogledati, zakaj drugače bodo mu kmalu začeli dokazovati sosedje, da je moral videti različne kolovoze in sledove, ki pričujejo o služnostih, in da je izdražbal »contra bonos mores« zemljišče kakor prosto služnosti.

Pravilno more biti torej edino le to načelo: Nevknjižene terjatve in pravice ugasnejo, če se jih ne uveljavi tekom izvrš. postopanja. Vsled tega je bilo tožbi ugoditi, čeravno je tožnica priznala danes sama, da ji je bila znana poravnava z dne 5. maja 1904.

Čeravno je rešil izvršilni red marsikatero sporno vprašanje iz materialnega prava (na pr. da se pridobi lastninsko pravico z domikom itd.), zastopa zastopnik toženčev stališče, da so tudi v izvrš. postopanju merodajne le določbe obč. drž. zakonika in tega naziranja je očitvidno tudi prizivno sodišče. Pa tudi to načelo privede do istega zaključka. Priposestovanje se danes ni ugovarjalo, gre torej samo za poravnavo z dne 5. maja 1904. Teorija in praksa sta složni v tem, da tvori pogodba samo pravno ime,

tedaj samo osebno zahtevo zoper pogodnika, da mora pripustiti rabo svojega zemljišča, in da je to pravno ime brez pomena za singularnega naslednika, naj je bila temu pogodba znana ali ne (§§-i 430, 440, 443 o. d. z., odločbe 1. marca 1893 šte. 2064, 13. aprila 1895, št. 3042, 18. novembra 1899 zb. št. 51). § 1500 o. d. z. je izjemna določba, ki je nastala zaradi tega, ker se s priposestovanjem ne pridobi samo pravno ime, temuč pravico samo, in nedopustno je, razširjati to izjemno določbo na pogodbe (§ 6. o. d. z.). Toženca sta k večjemu v istem položaju kakor nevknjiženi kupec, kojemu se je izročilo posestvo, ker vozita po soglasnih trditvah strank že 3 leta čez parcelo 193/1 in se je toraj vršila »juris quasi traditio«. Krainz je hotel sicer pripoznati kupcu »exceptio doli« zoper poznejšnje kupce, ki se ne morejo sklicevati na zemljiško knjigo, ker je bil mnenja, da vsebuje § 1500 o. d. z. splošno načelo; ali njegov nauk odklonila je skoraj soglasno kakor teorija tako praksa, ki prisoja kupcu »exceptio doli« samo v slučaju goljufije in posebne zvijače (i. r. št. 59, zbirka št. 9041, 10.183, 12.642, 13.170, 14.618, 15.422, V 2008, Randa, Stubenrauch, Strohal, Exner, Hofmann, Krainz III. izdaja). Tega pa vendar ne bo nihče trdil, da je ravnala tožnica goljufivo, ko je izdražbala zemljišče zakonskih Z.

Prizivno sodišče v Mariboru je ugodilo s sodbo z dne 26. januarja 1907 Bc I 7/7 prizivu.

Razlogi.

Kakor iz izvajanj obeh strank ter iz izvršilnega spisa E 72/5 izhaja, pridobila si je tožnica zemljišče vl. št. 39 S., h kateremu tudi spada parcela 193/1 potom izvršilne dražbe proti zakoncema Francetu in Rozaliji Z. kakor zdražiteljica ter je to zemljišče glasom javne zemljiške knjige prosto vsakojake služnosti vozne ceste. Tožena se zavoljo kratke dobe, med katero sta služnost vozne steze čez parcelo 193/1 izvrševala, ne moreta sklicevati, da sta si to služnost potom priposestovanja pridobila, ter tudi ne trdita, da sta prišla v posest te služnosti potom pogodbe od tožnice, temveč poudarjata, da jima je dala to pravico tožnična prednica Rozalija Z. ter da je tožnica vedela za to.

Sama vednost o pridobitvi nevknjižene služnosti potom dovolitve prednice pa ne veže naslednice, ker pride vednost o

izvrševanji služnosti v poštev le pri pridobitvi služnosti potom priposestovanja glede zemljiškoknjižnega pridobitelja neobremenjenega zemljišča (§ 1500 o. d. z.). Tožnica pa ne priznava le, da je njena prednica tožencema v istini s poravnavo z dne 5. maja 1904 dala pravico čez parcelo 193/1 v korist zemljišča 257 kakor gospodujočega zemljišča voziti, da je bila nekaj časa pri dotični razpravi navzoča in da ji je bilo znano o tej dovolitvi služnosti že ob času ustanovitve služnosti, temveč tudi priznava v soglasju s spisi, da sta ona in njen soprog dala tožencema s poravnavo z dne 3. maja 1905 pravico čez parcelo 194/1 voziti proti plačilu 120 K, vsled česar sta mogla toženca od svojih parcel 196/6 194/2 in 193/3 voziti naračunost na občinsko cesto čez to parcelo ter čez parcelo 193/1, ki je spadala takrat še Rozaliji Z. in čez katero je imenovana tožencema, kakor že poprej omenjeno, dala s poravnavo z dne 5. maja 1904 pravico voziti.

Če si je tedaj tožnica, kakor poprej omenjeno, potom izvršene prodaje zemljišča 39, S., kojemu pripada parcela 193/1, brez služnosti pridobila, ji ni bilo le, kakor že omenjeno, znano, da le njena prednica tožencema čez parcelo 193/1 dovolila služnost vožnje opravljati, temveč dovolilo bi se ji tudi, če bi se njeni tožbi na nepriznanje služnosti od tožencev zahtevane ugodilo, po sodnikovem izreku, toženca na zvijačen način ovirati v izvrševanju služnosti, katero se jima je z gori označeno poravnavo z dne 5. maja 1904 glede na parcelo 194/1 dovolilo in tako bi se pravno odobrilo dejanje, katero je »contra bonos mores,« tega pa ni moči odobravati s pravnega stališča. Pri tem dejanskem stanu primankuje torej tožbi, ki se opira na § 523 o. d. z. izkaz, da si lastita služnost toženca, in bilo je prizivu ugoditi, ter premeniti izpodbijano sodbo, ki je izšla brez ozira na mnenje tega sodišča, v razveljavljalnem sklepu z dne 30. okt. l. 1906 Bc. I 91/6 izraženo.

S sodbo z dne 30. marca 1907 št. 3974 je vrhovno sodišče zavrnilo revizijo tožničino.

Razlogi.

Iz ugotovljenega dejanskega stanu izhaja, da je vedela tožnica, še predno je kupila na dražbi posestvo št. 39, h kojemu spada službujoča parcela, o služnostni pravici, podeljeni tožencema

po Rozaliji Z., in da se je sklenilo celo med tožnico in njenim možem ter med tožencema dne 3. maja 1905 pogodbo, s katero sta prodala prva vozno pravico za 120 K čez parcelo 194/1, očitvidno dodatno k služnostni pogodbi sklenjeni med tožencema in Rozalijo Z., ker bi bila služnostna pravica čez parcelo 194/1 brez vozne ceste čez parcelo 193/1 brez vsake vrednosti in je moči le čez obe parceli na občinsko cesto. Če torej tudi ni bila služnost vknjižena pri zemljišču vložna številka 39 S., vendar ni bila tožnica pri dražbi glede te služnosti v dobri veri, temuč je njena »mala fides« očitna. Čeravno bi bila nevknjižena služnost, ki se posebno ni pridobila s priposestovanjem, drugemu zdražiteljju nasproti neveljavna, ta uspeh domika ne more nastopiti glede tožnice ravno z ozirom na njeno »mala fides,« ker bi se ona tako oprostila tudi služnosti, ki jo je dovolila proti plačilu na svojem posestvu, in ker sta obe služnosti v zvezi. Tožnica, koji so bile razmere dobro znane, se tudi ne more z ozirom na svojo slabo vero pritoževati, da je morala prevzeti breme, kojega dobroveren kupec ne bi bil prevzel.

Pripomnja priobčevalčeva: Razloge prve prvosodne razsodbe, ki se opira samo na določbe izvršilnega reda, priglasila je za pravilne razsodba vrhovnega sodišča citirana v dnevniku »Tagespost« z dne 13. maja 1906, ki se peča s popolnoma enakim slučajem, isto stališče zavzema razsodba vrhovnega sodišča z dne 19. maja 1903 št. 1724 zbirka št. 697/II. Celó glede lastninske pravice pridobljene s priposestovanjem, ki pravi doslovno: »Die Rechtsanschauung (dass auch bei Versteigerungen der Ersteher sich im guten Glauben befinden resp. im Vertrauen auf die öffentlichen Bücher handeln müsse, weil ihm sonst der Schutz des § 1500 a. b. G. B. nicht zu statten kommen könne), mag zur Zeit alten Gerichtsordnung zutreffend gewesen sein; seit der Geltung der neuen E. O. haben jedoch durch die Vorschrift des § 170, Z. 5 E. O. die einschlägigen materiellrechtlichen Gesetzesnormen eine Änderung erfahren . . . Ist die Anmeldung unterblieben, so sind dadurch die Rechte dritter auf die Liegenschaft erloschen u. der Ersteher wird durch den Zuschlag Eigentümer ohne Rücksicht auf den guten oder schlechten Glauben.«

K. Trstenjak.

b) Ako se v tožbi ceni sporni predmet nad 1000 K in pozneje zniža na ali pod 1000 K, je odstop tožbe in dosedanje razprave pristojnemu okrajnema sodišču dopusten. Pristojnost sodnika posamnika po §-u 79. sod. prav. velja samo, če je sodnik-posamnik tožen pri svojem okrajnem sodišču.

Po zapustniku M. J. se je vršila zapuščinska razprava na podlagi sodne inventure, ker so polnoletni dediči oddali dedne oglase pogojno iz naslova zakona. Celo zapuščino je prevzela udova na podlagi ženitne, na skupnost premoženja za slučaj smrti se glaseče pogodbe.

Dedič M. J., ki je bil odpravljen že pred zapustnikovo smrtjo, se je zapuščini odrekel; dediči M. R., M. M., M. A. (bivajoči pri domačiji) in dr. M. F. (bivajoč v tujini, sodni pristav in sodnik-posamnik pri okrajnem sodišču) so delili zapuščino, po odbitku dolgov in zap. obveznosti v enakih delih okoli 299 kron. Dediča M. R. in M. A. sta si dala svojo dedščino kmalu izplačati; M. R. pa je vzlic sodni inventuri trdil, da se je baje nekaj premoženja prikrilo, in vložil zoper prvotoženko udovo M. K., — zoper drugotoženca dr. M. F. in tretjetoženca M. J. tožbo na razodetno prisego, precenjujoč sporni predmet na 1100 kron in navajajoč za razlog pristojnosti okrožnega sodišča v M. dejstvo, da je drugotoženec sodnik-posamnik, ne sicer pri sodišču bivališča zapustnika, udove prvotoženke, tretjetoženca in vseh drugih dedičev t. j. pri okrajnem sodišču v Lj., ampak pri okrajnem sodišču v O (§ 79 sod. pr.). Domnevno prikrivanje dedščine je tožnik našel v tem, da se je tri posojilne terjatve hranilnice v Lj. po 800 K, 600 K, 400 K, (zadnjo od 11. novembra 1904, novi dolg za pokritje zaostalih letnih plačil, — zapustnik je umrl 4. februarja 1905), navajalo po zemljiški knjigi v prvotnih svotah, dočim se je že 467 K odplačalo; dalje je zapustnik najel glasom menice od 18. januarja 1905 zvezek 760 K (v resnici obnovitev stare menice), da je torej ob smrti zapustnika baje morala biti precejšnja gotovina, in da se slednjič v inventuri ni navajalo zapustnikove obleke in perila. V tožbi se je zahtevalo, da morajo toženci prisegoma naznaniti vse ob smrti zapustnikovi se nahajajoče zapuščinsko premoženje.

Toženci so pri prvem naroku ugovarjali nepristojnost okrožnega sodišča zaradi 1.) čez mero precenjenega spornega predmeta, katerega vrednost zadostuje jedva za bagatelno postopanje, in 2.) zaradi nepristojnosti po §-u 79 sod. pr. iz osebe drugotoženca.

Okrožno sodišče je odredilo I. narok, izdalo nalog za tožbeni odgovor, in, ko se je bilo podalo tožbeni odgovor, odredilo dan za ustno sporno razpravo; toda v zadnjem trenutku je narok za ustno sporno razpravo preklicalo, in določilo novi narok samo za razpravo glede ugovarjane nepristojnosti.

Omeni naj se še, da so toženci v tožbenem odgovoru izkazali, da stoji znesku 467 K nasproti dejansko presežno plačilo zapuščinskih dolgov in obveznosti v znesku 495 K, razen še spornega dolga 350 K; dalje da bi tožnik lahko bil poizvedel obnovitev stare menice 760 K pri dotičnem posojilnem zavodu, in da je zapustnikovo obleko brez zaračuna dobil tožnik sam.

Tik pred narokom za razpravo o ugovorih je tožnik znižal sporni predmet na 1000 K, pripoznal iz tega razloga pristojnost okrajnega sodišča v Lj., predlagal odstop aktov temu okrajnemu sodišču v Lj. in skušal pridobiti tudi tožnikovega zastopnika za ta predlog, seveda zamen.

Okrožno sodišče v M. je pri razpravi razglasilo sklep: 1.) Ugovoru tožencev, da je nepristojno to okrožno sodišče za razsojo pričujoče tožbe se ugodi, in tožbo iz tega razloga zavrne. 2.) Tožnikovemu predlogu, da naj se odstopi tožbo s celo doseданjo razpravo okrajnemu sodišču v Lj., se ne ugodi. 3.) Tožnik M. R. je dolžan tožencem dosesdanje na 123 K 62 h odmerjene stroške v 14 dnevih pod izvršbo plačati. 4.) Obenem se pri razpravi 4. januarja 1907 ponovljeni predlog tožnika na podelitev ubožnega spričevala z dne 1. septembra 1906 po senatnem predsedniku zavrne.

Razlogi.

Ad I. Če prav je tožnik pri sporni razpravi svoj v pravnem spisu stavljeni predlog, da se odstopi akte okrajnemu sodišču v Lj., ponovil in pristojnost tega okrajnega sodišča pripoznal, je bilo vendar o tem razsojati, ker je vprašanje pristojnosti vsak čas uradoma rešiti.

Od obeh v tožbi navedenih razlogov pristojnosti je razlog tožnikove cenitve na 1100 K odpadel, ker tožnik sam sedaj navaja vrednost spornega predmeta le s 1000 K. Sicer pa kaže presodba dednih deležev iz zapuščinskega akta, da pride na toženca samo $\frac{1}{8}$ čistega zapuščinskega premoženja, vsled česar bi vrednost spornega predmeta za tožnika mogla le tedaj presegati 1000 K, če bi šlo vsled popravljene dopolnitve zapuščinske razprave za vrednost nad 8000 K; k temu pa ni razlogov niti v zapuščinskem aktu, niti v tožnikovih navedbah.

Drugi razlog pristojnosti okrožnega sodišča se je izvajalo iz določila §-ov 79 in 93 sod. pr. zato, ker je drugotoženec sodnik-posamnik pri c. kr. okrajnem sodišču v O. Tudi ta razlog je ničev zaradi tega, ker po izvajanjih iz tega §-a za drugotoženca ni utemeljena občna podsodnost, ampak samo izključna podsodnost, ki takoj preneha, kakor je v konkretnem slučaju možna in dopustna druga podsodnost. Ker pa imata v tem slučaju prvotoženka in tretjetoženec svojo splošno podsodnost glede na njuno bivališče v P. pri okrajnem sodišču v Lj., zato je vsled sicer po §-u 93 sod. pr. utemeljene izborne tožnikove pravice zaradi sosporništva izključna podsodnost drugotoženca tukaj nedopustna, oziroma taka izborna pravica sploh ni utemeljena, marveč je bilo tožbo pri c. kr. okrajnem sodišču v Lj. vložiti, katero v svoji pristojnosti tudi glede drugotoženca nikakor ni ovirano. K istemu zaključku vodi določba končnega stavka §-a 93 sod. pr., ker izhaja iz tožbe, da je glavna obveznica samo prvotoženka, ker je prevzela celo zapuščino »in natura,« in bi se moglo sploh samo njo tožiti na izdatke ali izplačilo zamolčanih premoženjskih deležev, nikakor pa ne drugotoženca in tretjetoženca. Zato je za le-ta spor pristojno c. kr. okrajno sodišče v Lj., in je bilo, ker se okrajnosodnih sporov ne da niti po dogovoru strank spraviti pred zbornu sodišče (§ 104 sod. pr.) razsoditi, kakor zgoraj po 1) izrečeno.

Ad 2. Da bi se, kakor predlaga tožnik, v svrhu nadaljevanja odstopilo akte okrajnemu sodišču v Lj., to smatra senat za nedopustno, predvsem, ker so toženci proti temu ugovarjali, potem pa tudi, ker je ta odstop dopusten samo v slučaju §-a 60 sod. pr., namreč le tedaj, če se zbornu sodišče ni izreklo nepristojnim vsled ugovora strank, marveč vsled

uradoma ukrenjenih poizvedeb. S tozadevno pod 2. formulirano zavrnitvijo naj bi se sicer le izrazilo, da mora tožnik pri c. kr. okrajnem sodišču v Lj. vložiti novo tožbo, nikakor pa ni dopustno, da bi se priposlalo aktie, ki jih morebiti to sodišče zaprosi.

Ad 3. Izrek o stroških se utemeljuje po §-u 41 c. pr. r.

Na tožnikov rekurz je izdalo c. kr. deželno nad sodišče v Gradcu sklep:

Deloma ugodivši rekurzu se izpodbijani sklep v točkah 1) in 2) toliko predrugači, da se predmetno sporno zadevo odstopi c. kr. okrajnemu sodišču v Lj. v pristojno razpravo in razsojo, v točki 3) pa razveljavi. — Stroške rekurza mora tožnik sam trpeti.

Razlogi.

Po končni določbi §-a 60 sod. pr. je v tožbi navedena cenitev spornega z ozirom na pristojnost obvezna kakor za sodišče, tako tudi za toženca; če je torej cenitev spornega predmeta tožencu previsoka, tedaj on iz tega razloga glede na to zakonito določilo sploh ne more, najmanj pa z uspehom izpodbijati pristojnosti zbornega po tožniku pozvanega sodišča, in je bila zatorej posebej določena razprava o vprašanju stvarne pristojnosti neumestna.

Sicer ne po §-u 60 sod. pr. določeni, v lastnem slučaju se samo vsiljujoči poti, marveč na drug način namreč, ker je skrčil sporni predmet tožnik sam, je prišlo prvo sodišče do spoznanja, da spornemu predmetu ne pristojata zadostna, pristojnost zbornega sodišča utemeljujoča vrednost. Toda pot, po kateri se prvotno navedeno vrednost dopustno popravi, je nedvojbeno za posledice take korekture po §-u 60 odst. 4 sod. pr. glede na odstop zadeve brez pomena in nič ne brani, tako ravnati, kakor da bi prvo sodišče po postopanju, označeno v §-u 60 odst. 1 sod. pr. prišlo do spoznanja, da vrednost spornega predmeta ne presega 1000 K.

Glede na ta izvajanja, posebno pa glede na to, da je v slučaju, ko je ugovor stvarne nepristojnosti izključen, razsodba o pristojnosti, kakršno je v le-tem sporu na ugovor prvo sodišče izreklo, — pojmovno nemožna, — sta točki 1 in 2 izpodbijanega sklepa pomotni in ju je bilo v navedenem

zmislu predrugačiti. Tu se še samo povdarja, da sedaj pač obe stranki soglašate v tem, da je za razsojo pristojno c. kr. okr. sodišče v Lj. če tudi tožnik še poskuša zraven tega dokazati, da je vzlic znižanju vrednosti spornega predmeta glede na določbe §§-ov 79 in 93 sod. pr. tudi pristojnost pozvanega zbornega sodišča utemeljena: dokaz, ki se ga pač ne da dognati.

Odločbe o dosedanjih stroških (izključivši stroške tega rekurza) ni bilo moči izreči, ker mora tožnik tožencu v zmislu §-a 60 odst. 3 sod. pr. samo stroške (poizvedbenega) postopanja po zmislu §-a 60 odst. 1 sod. pr. povrniti, vprašljivo poizvedbeno postopanje se pa ni vršilo. O dosedanjih toženčevih stroških bo torej odločevati kakor o pravnih stroških v končni razsodbi, in zato je bilo točko 3 izpodbijanega sklepa razveljaviti.

Prisoditev stroškov deloma uspelega rekurza je po zmiselnosti uporabi določbe §-a 60 odst. 3 sod. pr. izključena.

Vrhovno sodišče je s sklepom 12. marca 1907 št. 3477 toženčevemu revizijskemu rekurzu ugodilo in predrugačivši sklep rekurznega sodišča, obnovilo sklep prvega sodnika. Tožnik je dolžan tožencem plačati stroške revizijskega rekurza 26 K 16 h.

Razlogi.

V tožbi se je zahtevalo stvarno pristojnost zbornega sodišča I. stopnje zaradi nad 1000 K navajane vrednosti spornega predmeta v zmislu §-ov 60 in 66 sod. pr. in tudi iz razloga, da se je vložilo tožbo zoper sodnika v zmislu §-a 79. sod. pr.

Če tudi je prvi razlog pristojnosti vsled trditve tožencev, da sporni predmet ne presega vrednosti 1000 K, in vsled tožnikove izjave, da zniža vrednost spornega predmeta na 1000 K odpadel, in bi iz tega razloga bil odstop okrajnemu sodišču v Lj. kakor pristojnemu sodišču dopusten,¹⁾ je bilo vendar na ugovor nepristojnosti zbornega sodišča, kateri izpodbija tudi drugi navedeni razlog pristojnosti, po prejšnji razpravi razsoditi.

Da je ugovor utemeljen, je že prvi sodnik stvarno izvedel, in tudi rekurno sodišče soglaša z nazorom, da pristojnosti zbornega sodišča nedostaja tudi v tem oziru.

¹⁾ Z omejitvijo §-a 117 sod. posl.

Op. priobčevalčeva.

S tem pa je tudi sklep prvega sodišča, ki tožbo zaradi nepristojnosti zbornega sodišča zavrača, utemeljen in ga je bilo, ugodivši revizijskemu rekurzu, obnoviti.

Posledica tega pa je bila po zmislu §-a 41. c. pr. r. tudi obsodba tožnika v povračilo dosedanjih stroškov zagovora, ki pa niso nikakor previsoko odmerjeni. — Določba o stroških rev. rekurza je vtemeljena v §-ih 41, 50 c. pr. r.

c) Ako si denarni zavod v zadolžnici pridrži pravico povišanja obrestnega merila do gotove višine, dočim se je dolžnik o priliki danega posojila zavezal k plačilu manjših obresti, mora denarni zavod napovedi svoje vknjižene terjatve k razdelitvi največega ponudka priložiti sklep o izvršenem povišanju obrestnega merila, inace se na taisto ne more ozirati, akoravno je pridržano najvišje obrestno merilo vknjiženo. — Za zavezanca, ki ni prišel k razdelbnemu naroku, ne velja določba §-a 234 izvrš. r., da se na izpodbijalne razloge, ki bi se jih imelo uveljavljati z uporom, pa se jih ni navelo pri razdelbnem naroku, ni ozirati.

Za mestno hranilnico ljubljansko je bila na zavezančevem zemljišču, ki se ga je dražbenim potom prodalo, vknjižena temeljem zadolžnice z dne 7. januarja 1893 terjatev v znesku 1200 K »s $4\frac{1}{2}\%$ eventualno do 6% zvišanimi obrestmi.« Glasom omenjene zadolžnice se je zavezal zavezanec plačevati od glavnice $4\frac{1}{2}\%$ obresti; ako bi se povišalo obrestno merilo, pa toliko, kolikor se določi, a vendar ne nad 6% . K razdelitvi največega ponudka je hranilnica pismeno napovedala svojo terjatev. Zahtevala je $4\frac{3}{4}\%$ obresti. Pri razdelbnem naroku, h kateremu ni prišel zavezanec, ni se s strani upnikov, ki so večinoma propali s svojimi terjatvami, zglasilo nobenega upora.

C. kr. okrajno sodišče v Idriji je v razdelbnem sklepu z dne 29. aprila 1907 opr. št. E 300/6-23 priznalo imenovani hranilnici samo $4\frac{1}{2}\%$, zahtevek glede višjih obresti pa zavrnilo.

Razlogi.

Ni se sicer glede napovedane terjatve zglasilo nobenega upora, vkljub temu je bilo prisoditi samo $4\frac{1}{2}\%$ obresti, višji zahtevek

pa zavrniti. Upnica je zahtevala $4\frac{3}{4}\%$, a v zadolžnici je pogojeno samo $4\frac{1}{2}\%$. Dolžnost upnice bi bila, da se s potrebno listino izkaže, da se je obrestno merilo s pravilno storjenim sklepom povišalo. V to svrho pa ne zadostuje samo prosta napoved. Ker vprašljivi sklep ni izkazan po nobeni listini, se je sodišče držalo predpisov §§-a 210 in 214 izvrš. r. in navzlic manjkajočemu uporabi strani upnikov spoznalo, kakor zgoraj navedeno.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani je s sklepom z dne 29. majnika 1907 opr. št. R III 124/7-1 ugodilo rekurzu hranilnice, razdelbni sklep v izpodbijani točki spremenilo ter prisodilo hranilnici $4\frac{3}{4}\%$ obresti. Hkratu je prisodilo rekurentinji stroške rekurza.

Razlogi.

Prvi sodnik je priznal rekurentinji od njene zgoraj napolnane terjatve le $4\frac{1}{2}\%$ obresti in ne kakor oglašeno k razdelbnemu naroku $4\frac{3}{4}\%$. To pa po nepravem. Res sicer morajo po §-u 210 izvrš. r. udeleženci za dokaz svojih zahtev predložiti najpozneje pri naroku potrebne listine. Toda ako to opustijo, ni posledica izguba priglašenih zahtev, ampak samo to, da se jih upošteva po meri zemljiške knjige. Če torej upnica, mestna hranilnica ljubljanska ni predložila sklepa, po katerem je obrestno mero zvišala od $4\frac{1}{2}$ na $4\frac{3}{4}\%$, še nikakor ne sledi, da ni upravičena zahtevati obresti po poslednje navedeni meri, ampak je gledati na zemljiško knjigo. Glasom izpiska iz zemljiške knjige pa so pri tej terjatvi vknjižene $4\frac{1}{2}\%$ eventualno do 6% zvišane obresti in po glasu dolžnega pisma, ki leži v prepisu v zbirki listin, sestavnem delu zemljiške knjige, se je dolžnik zavezal plačevati $4\frac{1}{2}\%$ obresti in ako bi se povišalo obrestno merilo, pa toliko, kolikor se bo določilo, a vendar ne nad 6% . Po zemljiški knjigi je torej ta upnica upravičena zahtevati obresti do 6% . Do te svote sega njena zastavna pravica in vsak poznejši upnik mora računati s tem dejstvom. Ona tedaj sme zahtevati vsekako $4\frac{3}{4}\%$ obresti. Kakega sklepa vodstva hranilnice niti ni treba, kajti povišanje je enostranski čin, h kateremu je upnica vsikdar upravičena in zadostuje torej zgolj zahtevanje povišanih obresti ter je že v tem deklarirano dejansko povišanje. Če pa kateri poznejših upnikov meni, da se obresti v resnici ni povišalo, potem ima po §-u 213 izvrš. r. pravico uveljaviti upor.

Upora pa, kakor je v zapisniku o razdelitvi največjega ponudka izrecno ugotovljeno, ni bilo.

Iz teh razlogov je bilo rekurzu ugoditi in rekurentinji priznati po njeni zahtevi $4\frac{3}{4}\%$ obresti za v dispozitivnem delu označeno dobo ter ji iz zastavnopravno zavarovanega najvišjega zneska po 120 K, ki po besedilu dolžnega pisma služi tudi za stroške oglasitve in likvidacije in ki z drugimi postranskimi zahtevami ni izčrpan, prisoditi tudi stroške rekurza, kateri so bili potrebni za zasledovanje pravice (§ 74 izvrš. reda).

Proti temu sklepu je vložil zavezanec revizijski rekurz, v katerem je poudarjal, da bi, ako bi obveljal nazor rekurznega sodišča, zadostovalo, ako bi posamezen hranilničen uradnik samovoljno povišal obrestno merilo o priliki napovedi, morebiti celo na 6% . Za to je potreben vendar pravilno storjen sklep ravnateljstva. Tudi je zavezanec izpodbijal prisoditev rekurznih stroškov. Hranilnica ni nastopila kot zahtevajoča upnica v predmetnem izvršilnem postopanju. Določbe pa ni najti v izvrš. r., po katerem bi razen zahtevajočega upnika še kak drugi upnik imel zahtevati povračilo stroškov takega pravnega sredstva, kakor je predmetni.

Najvišje sodišče je s sklepom z dne 3. julija 1907 št. 8837 ugodilo revizijskemu rekurzu ter spremenivši sklep rekurznega sodišča obnovilo sklep okrajnega sodišča v izpodbijanem delu.

Razlogi.

Kar zadeva legitimacijo zavezanca k predmetnemu revizijskemu rekurzu, mu jo je priznati, ker, če tudi še tako daljna možnost, vendar le obstoji, da utegne preostati zanj kak znesek od največjega ponudka, in ker § 234 izvrš. r., ako se ga prav tolmači, pač omeji pravico rekurza za druge udeležence, ne pa za zavezanca, glede na to, da se je izpodbijalne razloge, ki bi se jih bilo smelo sicer uveljaviti z uporom, navelo pri razdelbnem naroku.

V stvari sami je pač res, da si morajo zadaj stoječi zastavni upniki v okviru za mestno hranilnico temeljem zadolžnice z dne 7. januarja 1893 vknjižene zastavne pravice dopustiti eventualno ne samo $4\frac{3}{4}\%$ ampak tudi 6% obrestovanje. Iz §§-ov 210 in 214 izvrš. r. pa sledi, da se je na v zmislu §-a 213 izvrš. r. napovedane terjatve, proti katerim se ni zglasilo upora, ozirati samo v toliko, v kolikor je iz javne knjige, iz rubežnosti in drugih

izvršilnih spisov razvidno, da so po pravu veljavne in za plačilo pripravne.

Iz zadolžnice z dne 7. januarja 1893 je razen $4\frac{1}{2}\%$ obrestovanja vknjiženega bremena posneti samo pravico hranilnice, da sme obrestno merilo zvišati do 6% v tej meri, v kateri se bi to določilo. Radi tega gre za enostranski čin hranilnice, vendar ne samo za izjavo, ki bi se jo oddalo nasproti zavezancu, ampak za premembo obrestnega merila po pravilih zavoda. Zato je bila dolžnost zastavne upnice, da bi bila pri napovedi ali najkasneje pri razdelbnem naroku po §-u 210 izvrš. r. potrebno listino predložila v dokaz, da se je obrestno merilo zvišalo za $\frac{1}{4}\%$.

Odmeriti in prisoditi stroškov, ki jih je zavezanec zaznamoval za revizijski rekurz, ni bilo z ozirom na značaj razdelbnega postopanja, ki ga je opraviti uradoma; zato je ne glede na incidenčne spore, ki tu ne pridejo v poštev, izključena uporaba §§-ov 74 izvrš. r. in 40 i. t. d. c. p. r.

H. Sturm.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1907.

(Osebnosti vesti.) Imenovani so: okr. sodnik R. Persché v Cerknici za dež. sod. svetnika istotam, okr. sodnik I. Pogačnik v Kranju za dež. sod. svetnika istotam, sod. tajnik I. Erhartič v Celju za dež. sod. svetnika istotam, sod. tajnik Fr. Kuess, v Celovcu za dež. sod. svetnika istotam; sod. pristav dr. J. Babuder v Dinjanu za sod. tajnika v Rovinju; sod. pristav Fr. Friedl v Slov. Bistrici za okr. sodnika v Rožeku, sodna pristava A. Mladič v Postojni za okr. sodnika v Šmarji in dr. G. Krek v Ljubljani, službujoč pri vrhovnem sodišču, za svetniškega pristava pri vrhovnem sodišču; okr. sodnik A. Mašera v Kanalu za sod. tajnika v Gorici; za sodne pristave avskultantje: A. Avsec za Postojno, I. Hutter za Mokronog, A. Zdolšek za okoliš nadsodišča graškega. I. Šinkovec za II. Bistrice in dr. J. Drobnič za Cerknico. — Premeščeni so: okr. sodnik H. Wagner iz Šmarja v Laški trg, sod. pristav M. Grasselli iz II. Bistrice v Ljubljano, sod. pristav dr. M. Geršak iz Mokronoga v Ljubljano in sod. pristav dr. P. Clementschisch iz Ptuja v Celovec.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26.

Nove pravoslovne knjige v slovenskem jeziku:

IV. zvezek „Pravnikove“ zbirke avstrijskih zakonov:

Civilnopravdni red in sodni pravilnik

z dne 1. avgusta 1895, z uvodnima zakonoma, z drugimi zakoni, ukazi in razpisi civilnopravnega obsega ter odločbami najvišjega sodišča, z dodatki i. t. d. — Uredil in obširno stvarno kazalo po strokovnih izrazih v slovenskem in hrvatskem jeziku dodal **dr. E. Volčič**, c. kr. sodni svetnik v Rudolfovem.

Obseg XII+909 str., cena vez. knjigi 8 K, po pošti 55 h več.

Odvetniška tarifa,

določila o rabi hrvatskega in slovenskega jezika pri sodiščih, sodne pristojbine — s stvarnim kazalom.

Uredil **dr. E. Volčič**.

Obseg 75 str. (20 str. tabel); cena 1 K 80 h.

Obe knjigi se naročati pri drju. Ed. Volčiču ali pri knjigotržcih.

Društvo „Pravnik“ je izdalo tudi še:

Kazenski zakon (I. zvezek zbirke), uredil dr. Jakob Kavčič. Cena vezani knjigi 6 K.

Kazenskopravdni red (II. zv. zbirke). Uredil dr. Jak. Kavčič. Cena vez. knjigi 5 K 60 h.

Izvršilni red (III. zv. zbirke). Uredil Iv. Kavčnik. Cena vez. knjigi 7 K.

Te tri knjige se dobivajo pri L. Schwentnerju v Ljubljani.